

Exodus Luisterkeiroute

- Rustpunt
- Fietsknooppunt
- Luisterkei "Massagraf"
- Exodus Monument
- Luisterkei, Herdenkingskapel "De Heuvel"
- Bevrijdingsbrug
- Verzoeningspaneel
- Schuttersputpaneel
- Patrouillepaneel groot
- Patrouillepaneel klein
- Kloosterpaneel

www.exodusshuissen.nl

© Exoduscomité

Exodus Luisterkeiroute

RA=rechtsaf, LA=linksaf, RD=rechtdoor

Start: Gedenkpark / Oude begraafplaats Huissen-Stad aan de Doelenstraat in Huissen

Op 21 oktober 1944 staan op De Praets in Arnhem/Elden honderden vluchtelingen te wachten om overgezet te worden. Die dag zijn de overzetsdiensten van de Duitsers zeer beperkt. Drie Huissenaren vinden in de buurt van de steenfabriek een bootje, waarmee zij hun gezinnen over de Rijn zetten. Daarna helpen ze andere vluchtelingen over te steken. Tijdens de laatste overtocht kantelt hun zwaar beladen boot en verdrinken zij voor de ogen van de familie. Er is nooit meer iets tastbaars van hen teruggevonden.

Op deze begraafplaats staat een gedenkteken voor deze drie mannen.

Op de begraafplaats kunt u ook het Massagraf

vinden. Hierin zijn circa 150 burgerslachtoffers onder zware omstandigheden begraven.

Voor de ingang van de begraafplaats staat Luisterkei, 'Huissen, gehuld in vlammen en rook' onderdeel van de Liberation Route Europe.

*De begraafplaats is officieel een **gedenkpark** geworden.*

van de begraafplaats teruglopen naar de straat

- RA Doelenstraat inlopen tot einde; daar
- RA Vierakkerstraat in; na 100m
- LA Kloosterlaan in, neem het lager gelegen voetpad tot het hek
- RA Koperslagerstraat in tot kruising; hier
- LA Touwslagersbaan volgen tot einde;
- RA Klokkenpad op; aan het eind van dit pad
- RD Bloemstraat volgen;

Halverwege het Klokkepad staat een 8 meter hoog bouwsel. Dit is een watertoren, gebouwd in 1921. De tuinders die in de omgeving woonden, hadden in de zomer veel last van de droogte en bedachten, na een reis naar het Westland, een constructie om met een elektromotor water uit de Diepe Bloem, de nabij gelegen kolk, op te pompen naar een reservoir bovenin de toren. Dit water was, in tegenstelling tot het grondwater, niet ijzerhoudend en kon dus via pijpleidingen prima gebruikt worden om de gewassen van de nabijgelegen tuinderijen te besproeien. In oktober 2013 is de watertoren, die erg vervallen was, door de Stichting Vrienden van Huissen opgeknapt.

na ongeveer 300m ziet u aan uw rechterhand een Exodusmonument

Dit monument is op 25 juni 2011, tijdens de eerste Exodus Wandeltocht, onthuld door de heer Jan Terlouw. Het herdenkt alle mensen die in oktober 1944 gedwongen werden Huissen te ontvluchten voor het oorlogsgeweld.

rijd de Bloemstraat uit tot kruising

- RA Frankentaler in; bij rotonde 2^e afslag rijwielpad nemen (hier staat een bord met een rode balk over een fiets)
- RA Jonkheer Van Pallandtlaan in; bij splitsing
- RA Baron Van Spittaellaan in tot T-splitsing
- LA Huismanstraat in;
- RD Van Wijkstraat volgen tot eind

Halverwege deze straat ziet u aan uw linkerhand de Zandse Kerk, een van de kerken die in de Tweede Wereldoorlog door de geallieerden platgebombardeerd is om te voorkomen dat de Duitsers de toren als uitkijkpunt zouden gebruiken.

- LA en onmiddellijk
- RA Zandkamp op; bij Zandkamp 4 (bord met doodlopende weg)
- 2x RA Kerkpad op; dit pad volgen tot eind
- LA De Hoeve op; bij splitsing
- RA Bergerdensestraat in; volgen tot fietsknooppunt 4

- LA Rosa in; bij T-kruising
 LA Azalealaan volgen; bij tweede weg
 RA Heuvelsestraat volgen; over de Linge (fietsknooppunt 8)
 RD tot Kapel van Onze Lieve Vrouw van de Bloeiende Betuwe
 (fietsknooppunt 28)

Deze Kapel is na de Tweede Wereldoorlog gebouwd ter nagedachtenis aan de zware, bloedige strijd die in 1944 op en om De Heuvel geleverd werd tussen Duitsers en Geallieerden. De totstandkoming ervan was een initiatief van de toenmalige Bemmelse kapelaan Gijs van der Voort, die in 2003 is overleden. Tot eind zestiger jaren vond jaarlijks vanuit Bemmelen een processie naar de veldkapel plaats. Voor het pad staat Luisterkei 'De Betuwe in de Frontlijn', onderdeel van de Liberation Route Europe.

- Heuvelsestraat uitrijden (nog 100m) tot T-kruising; hier
 RA De Vergert volgen; in een bocht naar links (nog vóór knp. 29)
 RA Airbornepad volgen tot de Lingewal
 RD Bevrijdingsbrug over;

*Aan uw rechterhand ziet u het **Verzoeningspaneel** dat op 8 juni 2012 onthuld is. Aanwezig waren ondermeer de Defensieattachés van de Duitse, Amerikaanse, Britse en Canadese Ambassades. Op het paneel staat het verhaal van een Canadese luitenant, Bill Call, die een stervende Duitse kapitein bijstond in de laatste anderhalf uur van zijn leven.*

Bill Call zei later: 'Schrijf toch vooral dat oorlog een waanzinnige hel is!'

na de Bevrijdingsbrug

RA Frontlijnpad volgen

in de bocht ziet u aan uw linkerhand een schuttersput, aan uw rechterhand een z.g. moederpaneel waarop de patrouille beschreven staat van twee Amerikaanse Airborners.

RA met de bocht mee Patrouillepad-Zuid; volgen tot
fietsknooppunt 3; daarna

RD Patrouillepad-Noord volgen tot splitsing (de weg maakt
halverwege een scherpe bocht naar rechts en weer naar links)

RA Exodusp pad op; volgen tot T-kruising met Loostraat

RA en onmiddellijk

LA Parkdreef op; doorrijden tot Y-splitsing; hier

LA tot Huissensedijk; op de dijk

RA dijk volgen tot Nielant; hier

RA tot eerste kruising, oversteken en

LA terugrijden tot rotonde

RA dijk volgen tot voorbij het benzinstation aan uw linkerhand; bij
rotonde 2^e afslag

RA Stadsdam volgen tot Kloosterlaan; hier

RA naar beneden rijden; na 100m

RA richting Kapel; voor de Kapel langs

RA hier ziet u het Klooster-herinneringspaneel ***'Tussen scherven en
granaten'***

WOII kloosterpaneel

Rond het midden van de 19^e eeuw werd een herenhuis, in de volksmond 'Het Kasteel van Huissen' genoemd, verbouwd tot klooster voor de paters Dominicanen.

Eind september / begin oktober 1944 lag Huissen zwaar onder vuur. Veel mensen vluchtten naar het klooster. Daar was ook een noodziekenhuis ingericht waar operaties werden verricht maar waar ook kinderen werden geboren.

Eind oktober 1944 moesten alle mensen die nog in het klooster waren onder hevig artillerievuur met behulp van het Rode Kruis evacueren.

Einde van de tocht

(afstand: +/- 21 km)

